

► **Energie in het Liberaal Manifest**

Inbreng van Liberaal Groen

Achtergrond

Energietransitie

Energie geeft ons licht, warmte, transport en onze elektrische apparaten. Het is de basis van onze samenleving. Om klimaatopwarming te beperken en om onze afhankelijkheid van andere landen af te bouwen, zitten we in een energietransitie waarin we gas, kolen en olie uitfaseren.

Waar staan we

In 2024 wekten we al de helft van onze elektriciteit fossielvrij op. Tegelijkertijd staan we nog aan het begin van de transitie naar schone energie en wordt nog 83 procent van onze energievraag geleverd door gas, kolen en olie. We hebben nog een lange weg te gaan.

Uitdagingen

De energietransitie gaat gepaard met uitdagingen zoals netcongestie, ruimtegebrek en overlast voor omwonenden of het milieu. Ook de kosten zijn hoger dan verwacht: een paar jaar geleden hoopten we nog dat zon, wind en groene waterstof zouden zorgen voor goedkopere energie. Inmiddels blijkt dit duurder dan gedacht, zeker als netwerkkosten worden meegerekend.

Onze energiekosten staan nu wereldwijd in de top en dit komt deels door onze eigen heffingen en belastingen. Deze stimulans om te vergroenen leidt nu tot het sluiten van fabrieken en productieketens. Hierdoor worden CO₂-emissies niet verminderd maar verplaatst. Dit helpt het klimaat niet, onze welvaart niet en ook het draagvlak voor de energietransitie niet.

We moeten het scenario 'operatie geslaagd, patiënt overleden' voorkomen. De internationale context is ook veranderd. De afgelopen decennia is onze voorsprong in technologie en in welvaart afgenomen en zijn we steeds meer gaan importeren. De wereld is ook instabieler met Rusland op het oorlogspad en een grote assertiviteit vanuit China en de Verenigde Staten.

De juiste keuzes via liberale uitgangspunten

Voor het behoud van onze welvaart en autonomie is betaalbare en betrouwbare energie cruciaal. Tegelijk willen we een netto-nul economie bereiken in 2050. Deze doelen kunnen botsen. Op vele vlakken moeten keuzes worden gemaakt of heroverwogen, steeds op basis van nieuwe inzichten. Liberale uitgangspunten kunnen ons helpen bij het maken van de juiste keuzes.

Dit document bevat een opinie en heeft geen formele status binnen de VVD voor gebruik in beleid of bestuur. Het geeft houvast in onderlinge discussies en aanknopingspunten voor beleid in de toekomst.

Liberaal grondslagen voor een efficiënt klimaat- en energiebeleid

Een klimaatvriendelijk, betaalbaar en robuust energiesysteem

- ▶ Onze doelstelling is een 'netto-nul' energiesysteem in Nederland in 2050.
- ▶ We wijken daar alleen vanaf indien dit in EU-verband is besloten.
- ▶ Bij het kiezen tussen de opties om netto-nul te bereiken worden de integrale systeemkosten en betrouwbaarheid uitdrukkelijk meegewogen.
- ▶ Cumulatieve emissies tellen zwaarder dan het halen van doelen in 2035 of 2040.
- ▶ Robuustheid vergt een groot aandeel eigen energieopwek én strategische voorraden.

Een sterke en autonome

Wij danken onze welvaart aan exporterende bedrijven, maar we kunnen hen niet voor lief nemen. Voor onze autonomie – en die van Europa – is de Nederlandse basisindustrie cruciaal.

- ▶ Een sterke economie is een voorwaarde voor het slagen van de energietransitie. We koesteren onze bedrijven en incentivieren hen om te vergroenen.
- ▶ Onze chemische en energie-intensieve industrie verdient speciale aandacht, deze moet behouden blijven. Beter lichtgrijs hier dan donkergrijs elders.
- ▶ Een gelijk speelveld is cruciaal. Wij compenseren hogere energiekosten voor onze internationaal concurrerende bedrijven via importheffingen en/of subsidies. Dit moet zo snel mogelijk voordat nog meer fabrieken sluiten.
- ▶ Alleen bedrijven die commodities produceren zonder strategisch belang of afhankelijk cluster, en als die elders groener kunnen produceren, laten we gaan (geen subsidie).

Subsidieer vooral doorbraak-innovaties

Om klimaatdoelen te halen moet de CO₂-uitstoot wereldwijd worden beperkt. Om ook landen buiten Europa over te halen naar 'netto-nul' moet 'fossielvrij' de goedkoopste optie worden.

- ▶ Vele innovaties zijn nog nodig om fossielvrij de goedkoopste optie te maken.
- ▶ Beter een doorbraakinnovatie subsidiëren dan langjarige onrendabele-top subsidies.
- ▶ Liever veel geld naar een paar risicovolle moonshots die zorgen voor een doorbraak dan het geld dun uitsmeren over vele marginale innovaties.

Kijk integraal naar klimaatsubsidies (SDE++, ISDE...)

- ▶ Reken de systeemimpact mee van verduurzamingsopties. Zoals de impact op netcongestie van verschillende warmtepompen (water-water, lucht-water, hybride). Neem dit mee in het subsidiebedrag.
- ▶ Reken ook de scope 2 en 3 emissies mee, en niet alleen scope 1 emissies, bij het beoordelen van klimaatmaatregelen en de subsidies daarvoor.¹

¹ Voorkom subsidies voor zaken die klimaatopwarming versnellen, zoals: het kappen van gezonde bomen voor elektriciteitsopwek, net- en thuisbatterijen, import van LNG versus eigen aardgas.

Technologieneutraal

- ▶ Warmtepomp of warmtenet? De beste oplossing hangt af van de situatie; er is geen intrinsieke voorkeur.
- ▶ Kernenergie. Geen voorkeur en geen taboe. Ook een energiemix met 30 of 50 procent kernenergie is bespreekbaar. Het gaat om kosten, emissies en betrouwbaarheid.
- ▶ Koolstofafvang, -opslag (CCS) en -hergebruik (CCU) helpen met het beperken van broeikasgasemissies en moeten worden beoordeeld op kosten en (klimaat)effectiviteit.
- ▶ Het verduurzamen van woningen kan in willekeurige volgorde. Dit versnelt verduurzaming, omdat mensen niet hoeven te wachten op woningisolatie.
- ▶ Geef keuzevrijheid binnen de warmtetransitie, met aandacht voor systeemrendement, en streef naar de laagste energiekosten voor bedrijven en inwoners.

Geef ruimte aan de gebruiker en de markt

- ▶ Laat keuzes over aan de markt en aan lokale kennis. Voorkom wensdenken en gedetailleerde plannen uit Den Haag.
- ▶ Technologie en grondstofprijzen zullen veranderen in de toekomst. Laat ruimte voor meerdere opties en leg niet alle keuzes nu al in detail vast.

Ook de overheid heeft een belangrijke rol in de transitie

- ▶ De overheid is een strenge marktmeester die de spelregels vaststelt en deze controleert; maar bij voorkeur niet de uitvoerder, financier of eigenaar.
- ▶ De overheid kan wél financier of eigenaar worden als de risico's, tijdshorizon of baten niet passen bij commerciële financiering. Zoals bij infrastructuur, kernenergie en strategische gasvoorraden.
- ▶ Goed opgeleide vakmensen zijn cruciaal voor de energietransitie. De overheid voorziet tekorten en zorgt er via financiële en andere prikkels voor dat voldoende vakmensen worden opgeleid, ook via nascholing.
- ▶ Sommige belangen wegen zwaarder dan andere. Stikstofemissies tijdens de bouw of vleermuizen in de spouw mogen verduurzaming niet tegenhouden of vertragen.
- ▶ De doorlooptijd van procedures moet drastisch korter. De energietransitie wordt ernstig vertraagd door onacceptabel lange doorlooptijd bij overheden en de rechtspraak.

Mens en milieu

- ▶ Bescherm omwonenden via normen op basis van recente inzichten over gezondheidsimpact van geluid en trillingen (windturbines, warmtepompen).
- ▶ Bescherm het milieu door normen te stellen (bijvoorbeeld toegestane heitechnieken voor wind op zee, limieten aan toxische materialen in windturbines en zonnepanelen).